

Vestigii arheologice din secolele IV-III a. Chr. în preajma s. Mateuți, raionul Rezina

Aurel ZANOCI, Mihail BĂȚ

Localitatea Mateuți, cu terenurile aferente, este situată pe o terasă cu altitudinea de 180-200 m, delimitată la sud de malul înalt al Ciornei, iar la est – de albia Nistrului. Grație amplasării strategice, acest spațiu a fost locuit începând cu prima epocă a fierului, de când datează trei așezări deschise și două necropole, atribuite culturii Cozia-Saharna. Pentru cea de a doua epocă a fierului sunt caracteristice o fortificație (Mateuți „La Șanțuri”), o așezare deschisă (Mateuți „La Bașne”) și un tezaur, toate încadrate în sec. IV-III a. Chr.

Primele vestigii arheologice au fost descoperite fortuit, în anul 1954, la nord-est de sat, pe un teren arabil și prezentau un tezaur de piese de podoba din argint și aur. Tezaurul a fost predat, îndată, la Muzeul Republican de Studiere a Ținutului al RSSM (în prezent Muzeul Național de Etnografie și Istorie Naturală). În total au fost recuperate șapte piese: două verigi din argint, o verigă din aur, trei brățări din argint și un colan din argint. Din motive neelucidate, de către A. Nudelman și E. Rikman, în 1956, au fost publicate doar șase piese, o brățară de argint rămânând inedită.

În anul 1961, la vest de locul unde a fost identificat tezaurul, la o distanță de câteva sute de metri, a fost descoperită și cercetată parțial, de către T. Zlatkovskaia, fortificația getică de la Mateuți „La Șanțuri”. În urma cercetărilor perieghetice, realizate în martie 2019, s-a reușit localizarea GPS a sitului, constatându-se o stare bună de conservare. Grație faptului că fortificația este amplasată într-un spațiu împădurit, sistemul defensiv s-a păstrat destul de bine, iar parametrii lui nu diferă cu mult de cei prezentați de T. Zlatkovskaia. Astfel, incinta cetății are formă ovală în plan cu dimensiunile de cca 56×62 m (doar spațiul interior, până la poalele valului). Ea a fost înconjurată de jur-împrejur cu un „val” care în prezent are înălțimea de cca 1,5-1,6 m și lățimea la bază de cca 10-12 m. Iar în față a fost săpat un șanț, care actualmente se păstrează până la adâncimea de cca 1,5 m, având o deschidere la gură de cca 6 m. În partea de est, pe o porțiune de cca 6 m, valul este aplatizat ceea ce ar putea indica existența aici a unei porți de intrare.

În 1986, la cca 1,8 km est fortificație, de către O. Levițki, V. Cavruc și M. Kašuba a fost atestată așezarea deschisă Mateuți „La Bașne”, cu o suprafață de cca 1000×800 m. Ca urmare a cercetărilor arheologice, efectuate în 1986-1987 de către M. Kašuba, au fost identificate două niveluri de locuire: hallstattian timpuriu de tip Cozia-Saharna și unul din sec. IV-III a. Chr. Orizontului getic i-au fost atribuite două platforme de piatră, 10 gropi și un bogat inventar arheologic, reprezentat, în special de ceramică locală, modelată cu mâna și, mai puțin de import.

Astfel, constatăm prezența la nord-est de s. Mateuți, a unei locuiri din sec. IV-III a. Chr., a cărei amploare va putea fi stabilită doar în urma unor noi cercetări de teren. Plecând de la prezența fortificației și a tezaurului de podobe, se poate presupune prezența în acest spațiu al unui centru de putere în sec. IV-III a. Chr.